

itü mimarlık fakültesi

şehircilik enstitüsü dergisi 16

- Büyük şehir ölçeği.
the order of large cities
prof. kemal kemel arı
- hava kirliliği ve planlama.
air pollution and planning
prof. hanko aker
- (metro) şerh planlamasında toplu
taşıma politikası üzerine
on the mass transportation policy
in urban transportation planning
doç. dr. ahmet kocaer
- tarihi çevre koruma süreçlerinde
kültürlerin rolü
participation of neighborhood people
in the process of historical conservation
aa. arzu çetin
- yerleşim alan düzenleme yöntemleri.
methods of land holding-general arrangement
y. mih. timuçin kayabaş
- sosyal planlama.
social planning
yazarlar: colbacı / çeviren: ar. arat / düzenler:
- piazza amerikan yapımına uygun mübire?
italyan şehir tarihindeki kollarımları
is the piazza appropriate?
the case in italian urban history
yazarlar: michael c. cunningham / dördü l. süssid
çevirenler: mhm. eruğül / dördü / mhm. erdiler / emel / emel
- kitap özet
summary

1979

journal. itu. faculty of architecture. institute of town planning
journal. uti. faculté d'architecture. institut d'urbanisme
journal. tui. facultat für architektur. institut für stadtebau

şehirlik
enstitüsü
dergisi 16

YAZILAR articles	BÜYÜK ŞEHİR DÜZENİ THE ORDER OF LARGE CITIES Prof. Kemal Ahmet Aru	2
	HAVA KİRLENMESİ VE PLANLAMA AIR POLLUTION AND PLANNING Prof. Hande Suher	12
	KENTSEL ULAŞIM PLANLAMASINDA TOPLU TAŞIN POLİTİKASI ÜZERİNE ON THE MASS TRANSPORTATION POLICY IN URBAN TRANSPORTATION PLANNING Doç. Dr. Ahmet Keskin	30
	TARİHİ ÇEVRE KORUMA SÜRECİNDE KULLANICILARIN ROLÜ PARTICIPATION OF NEIGHBORHOOD PEOPLE IN THE PROCESS OF HISTORICAL CONSERVATION As. Nuran Zeren	41
	ŞEHİRSEL ARSA DÜZENLEME YÖNTEMLERİ METHODS OF LAND AND BUILDING-GROUND ARRANGEMENT Y. Müh. Timuçin Kayabaşı	49
	SAVUNUCU PLANLAMA ADVOCACY PLANNING Yazan: P. Colboc Çeviren: As. Aret Gülmez	73
	PIAZZA AMERİKAN YAŞAMINA UYGUN MUDUR? İTALYAN ŞEHİR TARİHİNDEKİ KULLANILIŞLARI IS THE PIAZZA UN-AMERICAN? ITS USES IN ITALIAN URBAN HISTORY Yazanlar: Michael C. Cunningham Donald F. Savoie Çevirenler: Mim. Nurgül Diri Mim. Nilüfer Temizyürek	85
	KİTAP ÖZETİ Summary	93

Prof. Kemal Ahmet ARU

İnsanların, bütün çağlarda bir içgüdü ile toplum içinde bir düzen kurma eğilimleri vardır. Şehircilikte düzen kurmak iki sorun ortaya koyar :

1. Bireylerin bedeni ve fikri gelişmesini sağlamak
2. Şehir topluluğunu dengeli bir yaşantı içinde sağlıklı bir organizma haline getirmektir.

Şehirselsel Yerleşmelerde düzen kurmak kavramını şöyle de tanımlayabiliriz: İnsanların yaşantı alanlarının organizasyonu ve düzenlenmesi...

Şehirlerde planlama sorunlarını, başlıca üç yönden incelemek gerekir:

1. Yerleşmelerdeki Sosyal problemler
2. Yerleşmelerdeki Ekonomik problemler
3. Yerleşmelerdeki Estetik ve Sanat sorunları.

Türkiye'de, büyük şehirlere yönelen hızlı göç, çalışma ve yaşama bölgelerinin bir araya sıkışması ve nüfusun ülkenin belirli yerlerine gelip, yerleşip yığılması ile sonuçlanmıştır. Bir araya sıkışan insan kitlelerinin doğurduğu tepkiler, fizyolojik ve psikolojik olarak iki türde olabilir. Bu etkilerin toplum içinde Sosyal ilişkiler bakımından kötü sonuçlarını kolaylıkla izlemek mümkündür. Yığınak bölgelerinde yapılan istatistikler, nüfus yoğunluğunun bir yerde yükselmesi oranında, orada, hastalık ölüm, polis vakaları ve cinayet sayısının kuvvetle arttığını kanıtlamıştır.

the order of large cities

Prof. Kemal Ahmet ARU

Human beings have at all times instinctively had a tendency to form an order within society. The objectives of establishing order in urban settlements are: (i) to enable the physical and intellectual development of individuals, and (ii) to transform urban society into a balanced and healthy organism.

The concept of establishing order in urban settlements could be defined as "organisation and ordering of human living spaces". The problems of urban planning must be investigated within the following three dimensions in order to realize this concept: (i) the social dimension of settlement problems, (ii) the economic dimension of settlement problems, and (iii) the aesthetic and artistic dimension of settlement problems.

Regional migration towards the large cities in Turkey has resulted in congestion of working and living areas and in the settlement and agglomeration of the population in certain areas. The symptoms arising from this concentration may be physiological and psychological. The negative results of these symptoms can easily be traced in social relations.

The statistical findings in concentrated regions prove that the number of illnesses, deaths, criminal cases, and homicides increase in proportion with the increase in concentration of population in these regions. The problems that arise from the deterioration of the social order in the cities strongly effect our daily lives in a negative way.

Especially the continuation of all kinds of activities of people living in large cities in orderly fashion is dependent upon the balanced and

derken bir İngiliz müellifi şöyle diyor:

"Polisin, güneşin ve Allah korkusunun girmediği yerler"Şehirlerin sosyal düzeninin bozulması sonucunda çıkan sorunlar, günlük yaşantımızı olumsuz yönde kuvvetle etkilemektedir.

Özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanların her tür eylemlerinin düzenli bir biçimde seyretmesi, şehirlerin iyi planlanmış olmasına, değişik fonksiyon bölgelerinin şehir alanları üzerinde dengeli bir biçimde iyi dağılmış olmasına bağlıdır. Ferdi faaliyetin dayandığı fizik ve moral denge, insanların, çalışmadan sonra iyi dinlenmesine, konut sorununun, her türlü hizmet ve dinlenme tesislerinin iyi çözümlenmiş olması ile bağımlıdır.

Bugün genellikle plansız gelişen büyük şehirlerde konut bölgeleri, çalışma yerleri, ticari, idari sosyal, kültürel hizmetler sağlık ve eğitim kuruluşları, şehir merkezinden çevrelerine kadar tamamen rastlantılar halinde, gelişigüzel şehir alanları üzerine dağılmış bulunmaktadır. Bu rastgele dağılışı şehir yaşantısında büyük sorunlar çıkarmakta, şehir organizasyonunu ve sosyal düzenini bozmaktadır.

Büyük şehirlerde, hizmet tesisleri, konut, çalışma yerleri ve dinlenme alanlarının plansız ve rastgele dağılışı, ulaştırma bakımından, çözümlenmesi çok güç sorunlar yaratmakta. Şehirliilerin, günlük faaliyetleri sırasında, şehir alanları üzerindeki hareketi, katlanılabilir yolculuk mesafeleri içinde kalmalı ve belirli bir zaman limitini aşmamalıdır.

Örneğin :

- . Öğrencinin okul yolu
- . Ev kadınının günlük alış-veriş yolu
- . Çalışan insanların iş yolu
- . Şehirliilerin her türden hizmetlere erişme yolu gibi.....

Eğer şehrin fonksiyon bölgeleri gelişigüzel yayılmış, şehri oluşturan semt veya mahalle birimleri içinde bulunması gerekli hizmetler dengeli bir biçimde dağıtılmamış ise, bu durumda şehirliilerin bu tesislere erişebilmek için, günlük yaşantıları içinde, dinlenmeye, kültürel eylemlere, spora ayırabilecekleri bir çok saatlerini yollarda düğümlenen trafiğin içinde boşuna harcamış olurlar.

Şehirliilerin geçen yüzyıla kıyasla, şehirlerin üzerinde on misli daha fazla hareket ettikleri kabul edilmektedir. Ayrıca son 25 yıl içinde büyük şehirlerin nüfusu ortalama 3 misli artmış ve özel taşıt sayısı aynı oranda fazlalaşmış olduğundan, şehirlerimizde 30 misli daha fazla yol alanına gereksinme var.

Görülüyor ki, büyük şehir nüfusunun sürekli artışı, şehirliiler için

correct distribution of various function regions on urban areas. The physical and psychological balance, the sufficient recreation of people after work, upon which individual activity rests, is dependent on the solution of the problems of housing and all kinds of service and recreation facilities.

At present, in the large cities that develop without planning, residential areas, work areas, commercial, administrative, social and cultural services, health and educational institutions are distributed on urban areas in a haphazard and totally random way from city centers to the periphery. Such random distribution creates great problems in city life, destroying the social order and urban organization.

Such random and planless distribution in large cities create transportation problems that are very difficult to solve. The movement of city dwellers upon urban areas in their daily activities must remain within tolerable travel distances, and must not exceed certain time limits. For example :

- . The student's way to school
- . The house-wife's daily shopping route
- . The working people's way to work
- . The city-dweller's route to all kinds of services

Unless the necessary services, that must be present within neighborhood units making up the city, are distributed in a balanced way, city dwellers will spend the hours they could allocate to rest, cultural activities and sports aimlessly on the roads within jammed traffic. It is accepted that city dwellers move ten times as much within the cities in comparison to the last century.

Furthermore, the population of large cities have on the average tripled in the last 25 years, and the number of private vehicles has increased in the same proportion. Therefore, the need for road area in our cities is nearly thirty times more than the presently allocated area.

It is observed that this continuous increase in the population of large cities confronts them with problems such as:

- . Housing shortages
- . Squatters and slum neighborhoods
- . Infrastructural (water, gas, telephone, power, etc) short - ages
- . Superstructural (transportation system, mass transportation vehicles, etc.) shortages
- . Municipality services that cannot reach the periphery in growing and spreading cities
- . Waste of hours, that could be allocated to rest, in traffic
- . Urban services insufficient for fast growing population.

- . Gecekonduklar ve sefalet mahalleleri
- . Alt yapı yetersizliği (su, gaz, telefon, enerji vb. .)
- . Üst yapı yetersizliği (ulaşım sistemi, toplu taşıma araçları vb. .)
- . Büyüyen ve yayılan şehirde, çevrelere ulaşamıyan belediye hizmetleri,
- . Dinlenmeye ayrılabilcek saatlerin trafik içinde geçirilmesi
- . Hızlı artan nüfusa yetmeyen şehir hizmetleri gibi.

İşte bu açıkladığımız tablo, sosyal düzeni bozulmuş büyük şehirlerin durumunu yansıtmaktadır.

Dünya nüfusunun %57 si, Türkiye'de ise nüfusun %40 ı şu sıralarda şehirlerde yaşamaktadır. Halen 17 milyon olan' şehirli nüfus, 1995 de 48 milyona ulaşacak ve ülke nüfusunun %75 i şehirlerde yaşayacaktır. Genel olarak büyük şehirler sakinlerine çok sayıda nimetler sağlamalarına karşın, onların diğer yönden, birçok bakımlardan yaşantılarını kısıtlamaya zorlamaktadır.

1. Mekân kısıtlanmaktadır:

Konut bölgelerinde, meskenler yatay düzenden dişey düzene dönüşmüş tek aile evleri yerlerini yüksek bloklardaki selül konutlara terk etmiş, kişi başına düşen toprak alanı kısıtlanmış; şehirliilerin toprakla bağlantıları kopmuştur.

2. Temiz hava, yeşil doğa elemanları kısıtlanmıştır :

Bu elemanlar şehirliiler için dinlenmeyi, uykuyu, yeniden kuvvet bulmayı sağlar; asap dengesi ve tahayyül alemi için huzurlu mekanları yaratırlar. İşte bu kadar önemli olan bu elemanlarda büyük şehirlerde kısıtlanmıştır. Diğer taraftan şehirlinin, doğaya dahi el radyosu ile çıkması, onun bir nevi gürültüden zehirlenmiş olduğunu ifade etmez mi?

3. Zaman kısıtlanmıştır:

Günlük iş süresinin kısaltılmasına karşın, büyük şehirlerdeki çalışma ve yaşama ritmi ölçülemediyecek kadar hızlanmıştır. Şehirli insan bu fizik zorlamalara, şaşılacak kadar uyum göstermektedir daha. ancak belki de bu katlanmada da doyum noktasına gelmemiz çok yakındır.

Büyük şehir insanı, karşı duramadığı bir gelişme önünde, konut olarak gökdeleni, meskenin minyatürünü, klorlanmış şehir suyunu kirlenmiş şehir havasını, saygısız komşusunun gürültülü radyosunu, trafik yolunda uzun kuyruklarda saatlerce beklemeyi, yavaş yerde park etmeye mecbur kaldığı için defalarca ceza ödemeyi ve daha bunlara benzer, büyük şehrin olumsuz yönlerinin tümünü doğal olarak kabul etmiştir.

Büyük şehir insanı, hızlı yaşamak zorundadır; o, artık zamanı saat değil dakika birimi ile ölçmeye başlamıştır.

cities. 57 % percent of the World's population and 46 % percent of Turkey's population live in the cities. The present 17 million urban population will reach 48 million in 1995, and 75 % percent of the country's population will live in the cities.

The large cities, generally, provide quite a number of opportunities for their inhabitants. However, in return, they bring restrictions such as:

1. Restriction on living space

In residential areas, the horizontal order of houses have transformed into vertical order, and individual family houses have been replaced by cellular housing in high rise apartment buildings. The living space area for each individual have been restricted.

2. Restriction on Clean air and Green nature

Clean air and green nature are the elements that provide rest, sleep and strength for the urban dweller. Their presence is necessary for the individual's psychological balance and world of imagination. These important elements have been restricted in the large cities. On the other hand, does not the city dweller's going out to nature with a transistor radio, in a way express that he has been poisoned by noise?

3. Restriction on time

Regardless of limitations on daily work hours the rhytm of working and living in the large cities has become immeasurably faster. The urban man has performed an incredible degree of adaptation to these physical pressures. However, this will soon become unbearable. The large city dweller, within a development that cannot be restrained, has had to accept the sky-scraper as his housing, a miniature of a home, clored city water, polluted city air, the noisy radio of his disrespectful neighbor, waiting in long lines for hours for transport, having to pay fines many times because he has to park in prohibited places, and almost all of many similar problems of living in a large city.

The big city dweller has to live fast. His time is not measured by the unit of hours but by minutes. Daily work hours have been shortened, yet, the city dweller tries to earn more and raise his standard of living by working overtime. The nervous systems of people living in large cities is tired of such fast living and noise. The city dweller might have a comfortable home and facilities of an advanced technology, but his time for relaxation has been constrained.

We can defined these as the contradictions that modern man faces in our age

Bütün gelişmelere ayak uydurmak için fazla çalışmak ve fazla kazanmak zorundadır. Bir taraftan normal günlük iş saati kısaltılmıştır, ancak o, yine fazla mesai yaparak kazancını arttırmak ve hayat standardını yükseltmek için çabalamaktadır.

Belki de evinde tam bir konforu vardır, ilerlemiş tekniğin bütün araçlarına sahiptir; fakat yine de kendisinin dinlenmeye ayıracak zamanı kısıtlanmıştır.

Görülüyor ki, çağımızın modern insanı bir paradoksa varmış, ilişkiler içindedir gibi düşünebiliriz. Büyük şehirlerde yaşayan insanların, sinir sistemi, hızlı yaşamdan, gürültüden yorgun düşmüştür.

4. Büyük şehir insanında konutun rolü:

Endüstriyel uygarlığın baskısından, şehirli insanı koruyacak olan onun konutu olacaktır. Konut, çalışan insanı dış alemde ayıracak, onun ruhi bakımından kendisine gelebilmesi için uygun koşulları yaratacaktır. Büyük şehir hayatı içinde yaşayanlar da, var olan bazı bağların kopmasına neden olmaktadır.

1. Toprak bağı kopmuştur:

Büyük şehir insanı, günden güne yapaylaşan bir çevrenin içinde düşmekte ve toprakla olan bağları kopmaktadır.

Şehirli insan bu duruma bir karşılık aramak ihtiyacını duymaktadır:

Saksıda çiçek
Kafeste kuş
veya şehirde hayvanat parkı gibi.....

Nihayet, şehir içinde ona yük olan otomobili imdadına yetişmekte ve onun tabiata doğru kaçışını sağlamaktadır.

2. Büyük şehir insanı kendi kendisinden de kopmuştur:

Hızlı bir iş hayatı içinde, kendi kendisinden de uzaklaşma halindedir. Büyük şehir, onun, kişisel çabasını azaltmıştır; artık o her türlü yaratıcı çabalardan kaçmak eğilimindedir. Gürültülü şehir hayatı içinde her şeyi kolay tarafından almak, pasif kalmak, ona cazip gelmektedir.

3. Onda sosyal sorumluluk duyguları da azalmıştır:

Büyük şehir insanı, şehir işlerine karşı ilgisizdir; bu da teknik gelişme ve konfor uygarlığının doğal bir sonucu gibi görülebilir.

Büyük şehir insanında genellikle endişeli bir hal görülür, onda çevresi ile sosyal ilişkiler kurma eğilimi azalmıştır; iyi komşuluk, karşılıklı yardım duyguları sönmeye başlamıştır.

Buna karşın, küçük şehirlerde, daha gelişmiş bir toplum yaşamayan kişilerin de, sokulayan insan toplulukları gibi yaşamayan

City dweller's home will protect him from the pressures of an industrial civilization. His home will take the working man away from the world outside, and will create the suitable conditions for him, enabling him to regain his psychological balance. The large city life causes the dweller to be alienated from certain attachments.

1. The Large City Dweller is Alienated from Land

Day by day, the large city dweller falls into a superficial environment and is alienated from the land. The flower in pot, the bird in the cage or the zoo in the city proves the city dweller's wish to maintain his relations with nature and land. The car, which is a burden to the city dweller within the city, gives him the possibility of reaching nature.

The Large City Dweller is Alienated From His Own Self

A fast working life causes the dweller to be detached from himself. His living style strengthens the tendency to escape from all kinds of creative individualistic efforts. In a noisy urban life, taking all things easy, and remaining passive begins to look more attractive to him.

3. The Large City Dweller's Social Responsibility Decreases

The disinterest towards work in the city observed in the large city dweller could be interpreted as a natural consequence of technical development and the civilization of affluence.

The large city dweller is generally anxious. His tendency to start social relations with his environment decreases, his feelings of mutual help and good neighborliness deflates. On the other hand, in smaller cities a more developed social life more closer human societies are observed.

If the problems within the large city complex are divided into comprehensible units, it will be easier to solve the problems within these units. As a result of these psychological "study", it appears that there is a necessity to accept a number of new principals in designing the residential areas of large cities.

Partition of large city population into residential units, enabling the relation of these units with nature, easy access to service facilities can have a positive impact on the disorderly life of the large city. Otherwise, the large city dweller will maintain his life in an irresponsible way, having lost his personality within masses of people, disinterested in his environment and to those who are close to him, lack social relationships.

Dividing the society into socially organic groups, and creating living

lerin kabulünü gerektiriyor. Büyük şehir kompleksi, problemleri kavranabilir birimlere ayrıldığı takdirde, birimler içindeki sorunları çözümlmek o nisbette kolay olacaktır.

Büyük şehir nüfusunun iskan ünitelerine bölünmesi, bunlarla doğa arasında ilişkilerin kurulması ve bu yerleşme birimlerinin yakınlarında, hizmet tesislerinin kolay ulaşılabilir noktalara getirilmesi sayesinde büyük şehrin düzensiz yaşantısını olumlu yönde etkilemek olasılığı vardır.

Aksi halde, büyük şehir insanı, insan yığınları içinde kişiliğini kaybetmiş, yakınlarına karşı ilgisiz ve çevresi ile toplumsal bağlarını kuramamış, bunun sonucunda da tamamen sorumsuz bir biçimde yaşantısını sürdürecektir:

Şehirciliğin, teknik ve estetik endişeleri yanında, bir çabası da, sosyal bakımdan, toplumu organik bir biçimde gruplara ayırmak ve bu sosyal birliklerden gerçek canlı organizmalar meydana getirmektir. Eski Türk şehirlerinin mahalle birlikleri, bu anlamda aynı amaca dönük biçimde kurulmuştu. 20. yüzyılın başına kadar, karakterini koruyan eski Türk mahallesi, Osmanlı İmparatorluğunun sosyal yaşantısının gerçek birimlerini oluşturmakta idi. Bu mahallelerin sakinleri birbirlerini iyi tanıyan, kaderlerini paylaşan insanlardır.

Batı toplumlarının büyük çabalar harcayarak, bugün kurmaya çalıştıkları bu organik ve sosyal düzeni, o zamanki Türk mahallesi kavramında bulmaktayız.

20. yüzyılın toplu konut planlamasında anlamını koruyan bu fikir, çok sağlam bir temele dayanmaktadır. Amerika'nın büyük şehircilerinden Lewis Mumford sözünü ettiğimiz iskan birlikleri için Şehirler Kültürü adlı eserinde şöyle demektedir:

"Şehirlerin iskan sektöründe mahalle birliklerinin her birinde, mahalle sakinlerinden oluşturulacak bir idari örgüt, şehir merkezinden hergün biraz daha uzaklaşan merkezi idarenin işlerini kolaylaştırmak ve merkezin yetişemediği hizmetleri yapmak için çaba harcamalıdır".

Bu iskan nüvelerinin yapıcı bir duruma geçebilmeleri için, burada yaşayan insanlara bu sosyal topluluğun bütün sorunları mal edilmiş olmalıdır. Bu mahalleliyi ilgilendiren bütün problemler karşısında, buradaki insanların bir heyecan duyması sağlanmalıdır. Yerel küçük idari örgütler sayesinde, şehir halkının kendi kendisini idare etmek istemi de gerçekleşecektir.

organisms from these social unities is another effort of town planning together with its technical and aesthetic efforts. Neighborhood units of the Old Turkish towns were established for this purpose. The Old Turkish neighborhood which kept its characteristics until the beginning of the 20 th century constituted the authentic units of the social life of the Ottoman Empire. The inhabitants of these neighborhoods were people who knew each other well and who shared each other's fate.

The organic and social order which the Western societies try to establish today through great efforts, existed in the Old Turkish neighborhoods.

It is observed that this idea which is based upon a firm foundation still preserves its meaning in the 20 th century public housing planning.

The residential nuclei becomes constructive through apprehension of all problems by the people who live there. The neighborhood dwellers must feel excitement and responsibility for the problems concerning them. The demand of the city to govern themselves through local, small administrative organizations will thus be realized.